

Evropski državljanski forum o živilskih odpadkih

Končna priporočila

**Povzetek priporočil in rezultati
glasovanja**

Št.	Naslov	ZA	PROTI	VZDRŽANI	SKUPAJ
1	Bližja kot je kmetija, večje je potrošniško zadovoljstvo: manj odpadkov, večja trajnostnost	120	15	5	140
2	Okus doma: javna in zasebna podpora lokalnemu kmetovanju za zmanjšanje živilskih odpadkov	119	9	12	140
3	Ne zavrzi, deli!	93	31	16	140
4	Izmenjava podatkov in dobrih praks po Evropi	97	27	16	140
5	Zbiranje podatkov v celotni verigi preskrbe s hrano	101	28	11	140
6	Glas državljanek in državljanov šteje: državljanska udeležba v evropski prehranski politiki	91	37	12	140
7	Pravkar nabrano: vrednost sezonske hrane	103	26	11	140
8	Mreža za izmenjavo hrane na ravni EU	84	41	14	139
9	Načrtovani nakupi in prerazdeljevanje	85	38	16	139
10	Restavracije – „za užitek brez odpadkov“	113	17	9	139
11	Vsi odpadki imajo svojo težo	73	48	18	139
12	Sistem obveznega poročanja za preglednost s kaznimi in nagradami	68	56	15	139
13	Zakonodaja EU o uničenju neprodanih živil – pristop na podlagi medsebojnega učenja med državami članicami	109	20	10	139
14	Preglednost v zvezi z živilskimi odpadki za večjo ozaveščenost in ukrepanje	102	22	15	139
15	Inovativno pakiranje in uporaba embalaže, kadar je to potrebno	116	18	5	139
16	Razširitev opredelitve živilskih odpadkov, da bi rešili nepobrane pridelke	110	19	10	139
17	Spodbujanje odraslih, naj prednostno ukrepajo proti živilskim odpadkom	113	20	6	139
18	Prehranska ozaveščenost in trajnostna hrana v osnovnih in srednjih šolah	123	9	7	139
19	Spodbujanje in podpiranje aplikacij in platform za deljenje hrane, ki povezujejo potrošnike	97	25	17	139
20	Manj živilskih odpadkov, večji prihranki: evropska kampanja proti živilskim odpadkom v sodelovanju z živilskimi trgovci na drobno, ki bi potekala štiri vikende na leto	98	31	10	139
21	Preprečevanje živilskih odpadkov: teden ozaveščanja o živilskih odpadkih v šolah	116	16	7	139
22	Ozaveščanje potrošnikov, da se bodo zavedali svojega vpliva na živilske odpadke in bodo lahko ravnali neodvisno ter razumeli, kako predelati, ohraniti in ponovno uporabiti izdelek pred iztekom roka uporabnosti oziroma po njem („porabiti do“ je varnostna oznaka, ki označuje datum, po katerem se izdelek ne sme uživati, „uporabno najmanj do“ pa pomeni datum, do katerega izdelek ohrani optimalno kakovost)	108	26	5	139

23	Izvajanje standardiziranih praks na maloprodajni ravni za spodbujanje potrošnikov k nakupu izdelkov, ki jim bo kmalu potekel rok uporabnosti	109	18	12	139
-----------	--	-----	----	----	-----

Tematski sklop I – Sodelovanje v prehranski vrednostni verigi: strategija „od vil do vilic“

PRIPOROČILO 1

Bližja kot je kmetija, večje je potrošniško zadovoljstvo: manj odpadkov, večja trajnostnost

Priporočamo, da EU nadaljuje svoje delo glede politik in pobud za podporo malim proizvajalcem pri njihovem trgovanju s trgovci na drobno in supermarketi. Veliki trgovci na drobno/predelovalci imajo v tem odnosu jasno prednost moči in pogosto trgovanje usmerjajo v svojo korist, zaradi česar včasih nastanejo živilski odpadki.

Posebno pozornost je treba nameniti trem vidikom:

- (1) EU in njene države članice bi morale trgovce na drobno in supermarkete spodbujati, naj se vedno oskrbujejo pri najbližjem proizvajalcu. Poleg tega bi morale preučiti in razviti pobude, ki trgovce na drobno spodbujajo k upoštevanju teh priporočil.
- (2) EU mora nadzorovati in spremljati prepoved odpovedi v zadnjem trenutku iz leta 2019 ter biti pripravljena ukrepati, če se ta ne upošteva.
- (3) EU mora nadaljevati delo glede politik o grdih živilih/živilih nepravilne oblike in nadalje preučiti posledice v zvezi z živilskimi odpadki, kadar se taki proizvodi zavrnejo.

Utemeljitev/obrazložitev

Podpora malim proizvajalcem in njihovi prodaji v neposredni bližini ima velik potencial za zmanjšanje živilskih odpadkov na več načinov, tako vzdolž vrednostne verige kot tudi v gospodinjstvih:

- kadar je prevoz živil dolgotrajen, supermarketi pa s povečevanjem količin poskušajo biti stroškovno učinkoviti, je verjetno, da bodo nastali živilski odpadki,
- lokalni proizvajalci so lahko bolj prilagodljivi in se hitreje odzivajo na spremembe v povpraševanju, s čimer se lahko zmanjša količina odpadkov,
- živila bližnjih proizvajalcev so pogosto kakovostnejša in trajnejša, zaradi česar lahko v gospodinjstvih nastane manj odpadkov,
- živilom, ki se trenutno zavržejo zaradi njihove napačne oblike, se je mogoče izogniti,
- živilskim odpadkom, ki nastanejo zaradi odpovedi v zadnjem trenutku, se je mogoče izogniti, če so vzpostavljeni celovitejši predpisi in okviri, ki podpirajo male proizvajalce.

Dodatne opombe

Pozitiven vpliv na prehransko varnost in zdravje.

Pomembno je, da se to priporočilo poveže z drugimi pobudami, ki se osredotočajo na vedenje potrošnikov, ozaveščanje javnosti in izobraževanje, da se okrepi sodelovanje med deležniki ter izboljša splošno razumevanje živilskih odpadkov in njihove povezave z lokalno proizvodnjo hrane.

Izzivi:

- Kompromis z načelom EU o prosti trgovini in prostem trgu, zato mu lahko nasprotujejo velike korporacije/trgovci na drobno in lobistične skupine.

- Pri nadaljnjem delu s tem priporočilom je pomembno razmisliti in razpravljati o tem, kaj je „lokalno“ in kaj je „kratka dobavna veriga“, saj za to na ravni EU ni skupne opredelitve.
- Sezonskost proizvodov in povpraševanje potrošnikov lahko predstavljata izziv za morebiti omejeno ponudbo zaradi osredotočenosti na živila iz kratke prehranske verige.

PRIPOROČILO 2

Okus doma: javna in zasebna podpora lokalnemu kmetovanju za zmanjšanje živilskih odpadkov

Lokalnim in regionalnim organom priporočamo, naj lokalne kmete podprejo s praktičnimi rešitvami in pobudami za zmanjšanje živilskih odpadkov. Cilj je deležnike spodbuditi k tesnejšemu sodelovanju pri spodbujanju teh pobud in tako ustvariti trajnostni prehranski sistem, ki koristi tako kmetom kot tudi potrošnikom.

Lokalnim organom predlagamo začetek več pobud, med katerimi so:

- (1) davčne olajšave in subvencije za male kmete;
- (2) podpora lokalnim kmetom pri iskanju novih trgov, kjer so lahko zaščiteni pred nepoštenimi razmerji moči s trgovci na drobno, na primer z dodelitvijo javnih prostorov za prodajo;
- (3) spodbujanje vključujočih postopkov in pobud z deležniki v vrednostni verigi za delo z živilskimi odpadki, na primer s spodbujanjem uporabe „aplikacij za živilske odpadke“ v mestu;
- (4) podpora združenjem in drugim akterjem, ki lokalne kmete podpirajo pri vprašanih živilskih odpadkov, npr. bankam hrane.

Utemeljitev/obrazložitev

Podpora malim proizvajalcem in njihovi prodaji v neposredni bližini ima velik potencial za zmanjšanje živilskih odpadkov na več načinov, tako vzdolž vrednostne verige kot tudi v gospodinjstvih:

- kadar je prevoz živil dolgotrajen, supermarketi pa s povečevanjem količin poskušajo biti stroškovno učinkoviti, je verjetno, da bodo nastali živilski odpadki,
- lokalni proizvajalci se lahko hitreje odzivajo na spremembe v povpraševanju in so bolj prilagodljivi na spremembe, s čimer se lahko zmanjša količina odpadkov,
- živila lokalnih proizvajalcev so pogosto kakovostnejša in trajnejša, kar pomeni, da bi skrajševanje vrednostne verige zmanjšalo količino odpadkov na ravni prevoza in gospodinjstev.

Dodatne opombe

- Pomembno je, da se to priporočilo poveže z drugimi pobudami, ki se osredotočajo na vedenje potrošnikov, ozaveščanje javnosti in izobraževanje, da se okrepi sodelovanje med deležniki ter izboljša splošno razumevanje živilskih odpadkov in njihove povezave z lokalno proizvodnjo hrane.

Glavni izzivi

- Obsežno področje uporabe in kompleksnost priporočila. Za analizo in izvajanje številnih predlaganih pobud bo potreben čas, prav tako pa so potrebni zanesljivi sistemi spremljanja.
- Kompromis z načelom EU o prosti trgovini in prostem trgu, ki lahko pomeni težavo za pobudo in njeno sprejetje s strani različnih deležnikov.

PRIPOROČILO 3

Ne zavrzi, deli!

Priporočamo, da vlade s strukturno shemo, ki bi bila skupna po vsej Evropi, na osnovni ravni finančno podprejo banke hrane in redistributerje na splošno, namesto da delujejo predvsem na podlagi zasebnih donacij (vendar ne s 100-odstotnim financiranjem, da ne bi iz tega nastal posel). Priporočamo tudi platformo, ki povezuje različne obstoječe aplikacije, ki povezujejo trgovce na drobno z bankami hrane. Platforma bi morala biti uporabniku prijazna, učinkovita in upravljana centralno. Priporočamo tudi, da se živila, ki jih trgovci na drobno prerazdelijo bankam hrane (podarijo ali prodajo po nižji ceni), oddajo pravočasno in v dobrem stanju, po možnosti v treh do petih dneh, preden se pokvarijo (namesto sedanjega pravila 48 ur). Spodbuda za to bi lahko bila davčna olajšava za trgovce na drobno, ki bi se zmanjševala s približevanjem prerazdelitve datumu izteka roka uporabnosti. Da bi bili upravičeni do te olajšave, bi morali podariti določeno minimalno količino živil.

Utemeljitev/obrazložitev

Ker se v sedanjem sistemu ni mogoče popolnoma izogniti živilskim odpadkom, bi si morali prizadevati vsaj za manj živilskih odpadkov. Pri tem bi morali uporabiti vsa orodja, ki so že na voljo (banke hrane, aplikacije, ustrezna združenja, pobude itd.)

Dodatne opombe

Izziv je, kako okrepiti zmogljivost bank hrane, ne da bi jih spremenili v poslovno panogo (ker želimo živilske odpadke obravnavati v zgornjem delu verige).

PRIPOROČILO 4

Izmenjava podatkov in dobrih praks po Evropi

Priporočamo, da vlade v vseh državah svoje podatke in dobre prakse v zvezi z ukrepi, usmerjenimi v vse stopnje v verigi živilskih odpadkov, od proizvajalcev do potrošnikov, posredujejo platformi Evropske komisije za živilske odpadke (platforma EU o izgubah hrane in živilskih odpadkih). Te informacije bo nato upravljala in analiziral poseben odbor raziskovalcev EU, ki si bo prizadeval za spodbujanje dobrih praks in njihovo enostavno dostopnost. Podatke o dobrih praksah bi bilo treba razvrstiti po vrstah proizvodnje in vrstah potrošnje. Poleg tega želimo spodbuditi mrežo mest/regij, ki dostopajo do podatkov in uporabljajo prakse, ki so zanje najprimernejši, na podlagi podobnih vzorcev potrošnje in proizvodnje. Ti kraji se povežejo v mrežo, da bi se na podlagi teh podobnosti učili drug od drugega. V ta namen bi se lahko uporabljal koncept „pobratenih mest“: mesta s podobnimi težavami z živilskimi odpadki sodelujejo pri njihovem reševanju.

Utemeljitev/obrazložitev

Izmenjava dobrih praks bi lahko bila učinkovitejša in doslednejša. Pri tem bi lahko uporabili tudi platformo EU o izgubah hrane in živilskih odpadkih, mrežo Eurocities in koncept „pobratenih mest“. Želimo okrepiti sodelovanje mest in regij po vsej Evropi.

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 5

Zbiranje podatkov v celotni verigi preskrbe s hrano

Priporočamo, da podatke o tem, kako, kje, kdo, zakaj in kdaj nastajajo živilski odpadki v verigi preskrbe s hrano, zbirajo organ ali druge agencije ali raziskovalne institucije EU. Taki podatki bi se lahko zbirali z:

- (1) aplikacijo, ki meri vedenje posameznega potrošnika;
- (2) osebnim zbiranjem podatkov z raziskavo Eurobarometer;
- (3) raziskavami v šolah in drugih izobraževalnih organizacijah; podatki se lahko zberejo pred šolskim ukrepanjem, namenjenim živilskim odpadkom, ali po njem;
- (4) uporabo foruma državljanov in državljanov kot reprezentativne skupine za raziskovalne namene;
- (5) študijo vedenja potrošnikov v obliki dnevnika, ki bi lahko bila intervencijska študija; navdih so lahko ankete na vzorcu potrošnikov v BE/NE;
- (6) uporabo znanstveno potrjenih ukrepov univerz;
- (7) opazovalnimi študijami, zlasti preučevanjem dejanskih količin odpadkov na podlagi obstoječih postopkov ravnanja z odpadki v mestih in občinah;
- (8) zbiranjem in primerjavo računov poslovanja med supermarketi in kmeti;
- (9) standardizacijo obrazcev za poročanje o odpadkih.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker če vemo, kje, kdaj in zakaj zavržemo hrano, lahko izvajamo bolj ciljno usmerjene kampanje ozaveščanja in zagotovimo podroben vpogled v to, kje bi lahko najbolj vplivali na zmanjšanje količine živilskih odpadkov. Naša skupina verjame, da bomo z zbiranjem natančnejših podatkov o tem, kje natančno v prehranski verigi se hrana zavrže, lahko učinkoviteje reševali problematiko živilskih odpadkov. Sedanja skupna metodologija za zbiranje podatkov EU o živilskih odpadkih (kot je opredeljena v Delegiranem sklepu Komisije (EU) 2019/1597) se osredotoča na merjenje količine odpadkov, cilj našega predloga pa je zbrati podrobnejše podatke o tem, kdo povzroča živilske odpadke ter kdaj in zakaj nastajajo. Ti dodatni projekti/pobude za zbiranje podatkov bi se lahko uporabili za dopolnitev kvantitativnih podatkov, zbranih v novih letnih poročilih držav članic. Zagotovili bi natančnejše podatke o „kaj, kako, kdo, kdaj in kje“ v zvezi z živilskimi odpadki.

Dodatne opombe

Opombe o podatkih, ki jih želimo zbrati: Zbrati bi morali podatke o „kaj, kako, kdo, kdaj in kje“ v zvezi z živilskimi odpadki. **Kaj/kdaj:** Katera živila zavržemo in v kakšnih okoliščinah? Kaj točno ljudje zavržejo – koliko gramov ostane na krožniku? Podatki o tem, koliko kupimo in koliko zavržemo. **Kako:** Kako se živila zavržejo – jih vržemo stran? Ali so pripravljena prepozno, pokvarjena, imajo pretečen rok trajanja? Ali smo kupili preveč? Upoštevajo se lahko tudi kulturne razlike. **Kdo:** Kdo v dobavni verigi zavrže živila – distributerji, potrošniki itd.? Ali na ravni potrošnikov obstaja razčlenitev, kateri potrošniki zavržejo največ živil – bi to lahko bilo povezano s starostjo ali državo? (Opomba: ali bodo ljudje želeli zagotoviti te podatke?).

V zvezi s točko (5): Ime podjetja, po katerem se zgledujemo, je Growth for Knowledge (GFK).

Skupina meni, da je spoštovanje zasebnosti in osebnih podatkov evropskih državljanov in državljanek zelo pomembno. To bi bilo treba upoštevati pri vseh študijah, izvedenih na podlagi našega priporočila.

PRIPOROČILO 6**Glas državljanek in državljanov šteje: državljanska udeležba v evropski prehranski politiki**

Na podlagi Konference o prihodnosti Evrope in sedanjega evropskega državljankega foruma o živilskih odpadkih priporočamo ustanovitev lokalnih in nacionalnih forumov za vključevanje državljanov. Ti forumi bi bili zadolženi za spremljanje, nadzor in svetovanje glede nacionalnih strategij za izvajanje direktiv EU o zmanjšanju količine živilskih odpadkov z vidika državljanov. Poleg tega priporočamo, da platforma EU za živilske odpadke vključuje zastopnost in sodelovanje državljanov, s čimer bi se usklajevale izmenjave med forumi za vključevanje. Forumi bi tako na nacionalni ravni kot tudi na ravni EU morali zagotavljati platformo za izmenjavo informacij in vzajemno učenje med državljani/potrošniki, deležniki in oblikovalci politik.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočilo navajamo, ker je pomembno, da se državljanom prisluhne, zagotovi pošten in pregleden postopek ter državljanom ter nosilcem odločanja omogoči, da se usklajujejo in učijo drug od drugega. Državljanji so strokovnjaki za svoja življenja, njihove poglede pa je treba upoštevati na lokalni in nacionalni ravni ter ravni EU.

Dodatne opombe**PRIPOROČILO 7****Pravkar nabrano: vrednost sezonske hrane**

Priporočamo spremembo navad potrošnikov z obveščanjem potrošnikov o vrednosti sezonske hrane. To bi bilo treba storiti z jasnimi oznakami v trgovinah, ki potrošnikom omogočajo, da zlahka prepoznajo sezonske pridelke. Informacije o sezonskosti bi bilo treba širši javnosti posredovati tudi v okviru kampanj za obveščanje javnosti. Obveščanje potrošnikov z oznakami na policah in kampanjami lahko proizvajalce spodbudi k pridelavi sezonskih pridelkov. Priporočamo tudi pripravo boljših podatkov o najučinkovitejših metodah za spodbujanje pridelave sezonskih pridelkov in omejevanje uvoza nesezonskih živil slabe kakovosti.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočilo navajamo, ker so nesezonska živila pogosto uvožena in/ali slabše kakovosti kot sezonska. Pridelki višje kakovosti lahko vplivajo na vedenje potrošnikov, saj navadno živila višje kakovosti bolj cenimo in jih zato tudi manj zavržemo.

Dodatne opombe

Tematski sklop II – Pobude za živilska podjetja

PRIPOROČILO 8

Mreža za izmenjavo hrane na ravni EU

Priporočamo, da se glavni distributerji neposredno povežejo prek registra na spletnem mestu na ravni EU, ki omogoča izmenjavo živil, ki so tik pred iztekom roka uporabnosti, oz. presežne hrane. Spletna stran bi preprečila nastajanje živilskih odpadkov, saj bi omogočila komunikacijo med ravnmi (glej spodaj) in naslednjo sektorsko enoto v dobavni verigi. Podjetja se lahko prijavijo ter ponudijo ali kupijo presežno hrano po nižji ceni. Obstajale bi tri ravni:

1. prvo raven bi predstavljali proizvajalci, kmetje in distributerji;
2. druga raven bi vključevala supermarkete, banke hrane in javne kuhinje;
3. tretja raven bi zajemala potrošnike in gospodinjstva.

Utemeljitev/obrazložitev

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 9

Načrtovani nakupi in prerazdeljevanje

Priporočamo razvoj pravnega okvira za uskladitev zakonodaje držav članic o praksah za celotno dobavno verigo v zvezi s prerazdeljevanjem presežne hrane in živil, ki so tik pred iztekom roka uporabnosti, ob upoštevanju varnostnih predpisov in napovedi podatkov. Nakupe bi bilo treba prilagoditi temu, kar se bo prodalo. Supermarkete in dobavitelje bi lahko spodbudili z ugodnostmi (na primer z davčnimi olajšavami) v primeru prodaje po nižji ceni ali donacije.

Utemeljitev/obrazložitev

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 10

Restavracije – „za užitek brez odpadkov“

Evropskim institucijam predlagamo naslednji načrt za zmanjšanje količine živilskih odpadkov v restavracijah. Ko bodo izpolnjena določena merila kakovosti (kot so merila, ki so opisana v nadaljevanju, in nekatera druga), bi bilo treba vsem vrstam restavracij dovoliti, da se označijo z logotipom (ki bo usklajen po vsej EU). Logotip bi oglaševal možnost, da lahko gosti ostanke hrane vzamejo s seboj, natakarji pa bi jim v ta namen morali zagotoviti embalažo za hrano. Restavracije, označene s tem logotipom, bi v svoje jedilnike vključile dodatno besedilo, ki navaja, da je „ostanke hrane mogoče odnesti s seboj“. Če bi še vedno ostali ostanki pripravljene hrane, bi jih bilo treba ponuditi zaposlenim. Če v kuhinji ostanejo ostanki surove hrane, bi jih bilo treba ponuditi bankam hrane ali drugim dobrodelnim ustanovam.

Če je hrana neužitna, bi jo bilo treba uporabiti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Da bi restavracije spodbudili k izpolnjevanju teh meril kakovosti (ali dodatnih meril kakovosti), bi jim bilo treba zagotoviti finančno podporo za izvajanje tega načrta. Davčna olajšava bi se lahko uporabila kot finančna spodbuda, lahko pa bi se dodelila tudi dodatna pomoč. Ker je ostanke iz kuhinj moč stehtati ali izmeriti, bi jih bilo mogoče spremljati in upoštevati za davčno olajšavo.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker bi tako zmanjšali količino živilskih odpadkov v restavracijah in bistveno zmanjšali občutek sramu, ki bi se lahko pojavil, ko bi prosili za ostanke hrane. Če bodo restavracije zgled, bo to spodbudilo tudi zasebna gospodinjstva, da zmanjšajo količino živilskih odpadkov.

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 11

Vsi odpadki imajo svojo težo

Priporočamo, da organizacije, ki so odgovorne za ravnanje z odpadki, obvezno stehtajo oz. izmerijo količino organskih odpadkov. Kratkoročno bi moral biti načrt osredotočen na javne ustanove (npr. šole in bolnišnice), celotne soseske ali okrožja, dolgoročno pa bi moral vključevati tudi zasebna gospodinjstva. Predstavniki teh institucij/okrožij in pozneje tudi zasebnih gospodinjstev bi morali redno prejemati poročila in primerjave s prejšnjimi obdobji ter primerjave z drugimi subjekti. To prispeva k večji ozaveščenosti in je spodbuda za zmanjšanje količine živilskih odpadkov. Ni nujno, da se v vseh državah meri na enak način, dovolj je že, če je način primerljiv v zadevni državi.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočilo bi povečalo ozaveščenost potrošnikov. Predstavljalo bi tudi spodbudo za izboljšanje in zmanjšanje količine živilskih odpadkov. Rezultate priporočila je mogoče izmeriti kratkoročno in dolgoročno, kar zagotavlja nekaj motivacije za zmanjšanje količine živilskih odpadkov.

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 12**Sistem obveznega poročanja za preglednost s kaznimi in nagradami**

Priporočamo vzpostavitev sistema poročanja (podobnega certifikatom ISO) za določitev posebnih standardov vzdolž celotne vrednostne verige, vključno s pridelovalci, proizvajalci, trgovci na drobno, supermarketi, restavracijami in hoteli. Na podlagi obstoječih kategorij za razvrščanje velikosti podjetij bi bilo treba razlikovati med velikimi in malimi/srednjimi podjetji (MSP). Uvesti bi bilo treba kazni za primere kršitve standardov in nagrade, če podjetja dosegajo boljše rezultate. Vzpostaviti bi bilo treba relativen sistem glob, ki bi bil sorazmeren s težo prekrška in velikostjo podjetja. Nagrajevanje bi moralo v prvi vrsti temeljiti na sistemu oznak, na primer na razredih ABC, ali na morebitnih finančnih spodbudah, zlasti za MSP. Za poročanje morajo biti zadolženi neodvisni zunanji revizorji in ne podjetja sama. Javni organi na ravni držav članic (npr. ministrstva ali regulatorni organi) so odgovorni za zagotavljanje izvajanja in spremljanja. Podatki bi morali biti javno dostopni in omogočati vzajemno učenje. Komisija bi morala imeti nadzorno in usklajevalno funkcijo.

Utemeljitev/obrazložitev

Zaradi preglednosti je pomembno, da so podatki o oznakah na voljo in dostopni ljudem, ki želijo več informacij kot samo oznako.

Dodatne opombe**PRIPOROČILO 13****Zakonodaja EU o uničenju neprodanih živil – pristop na podlagi medsebojnega učenja med državami članicami**

Zagotoviti je treba, da se živila uporabijo v različnih fazah, preden se zavržejo. Prednostna naloga je preprečiti nastajanje živilskih odpadkov, če pa to ni mogoče, velja naslednji cikel: prehrana ljudi, prehrana živali, biogorivo in kompostiranje. Države članice so odgovorne za vzpostavitev potrebne infrastrukture, da se omogoči izvajanje. EU si zastavi krovni cilj zmanjšanja količine živilskih odpadkov za določen odstotek. Države članice določijo nacionalne standarde, da se lahko cilj EU doseže s skupnimi močmi. Države članice lahko izvajajo prostovoljne ali obvezne ukrepe, ki jih morajo podjetja upoštevati. Zmanjšanje mora biti količinsko opredeljivo. Po pilotni fazi, ki se osredotoča na supermarkete, in prilagoditvah, ki temeljijo na vzajemnem učenju, bi dobra praksa morala postati smernica za vse države članice.

Utemeljitev/obrazložitev

Francoski primer ne deluje, zato potrebujemo boljšo rešitev, na primer platformo kot na Finskem, kamor lahko podjetja vpišejo živila, ki bi jih drugače zavrгла. Zakon, ki bi prepovedoval živilske odpadke, bi moral biti splošen, da bi se upoštevale različne kulture držav članic.

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 14

Preglednost v zvezi z živilskimi odpadki za večjo ozaveščenost in ukrepanje

Priporočamo, da bi morala za vse udeležence v verigi preskrbe s hrano, razen za posamezna gospodinjstva, veljati obveznost merjenja in preglednega poročanja o obravnavanju živilskih odpadkov in ravnanju z njimi. Dodaten poudarek bi moral biti na potrebi po novih možnostih zbiranja podatkov in vključitvi izgube hrane v kmetijskem sektorju.

Poleg tega bi morale slediti diferencirane pobude za spodbujanje prostovoljnih sporazumov v podporo institucijam, ki imajo pionirsko vlogo. K pomembnosti prispevajo tudi popravni ukrepi, ki so usmerjeni v vključevanje vseh udeležencev v verigi preskrbe s hrano (razen posameznih gospodinjstev).

EU bi morala oceniti dobre prakse različnih držav članic glede njihovih obstoječih struktur za poročanje in spodbud ter popravnih ukrepov. To prispeva k vzpostavitvi dodatnega okvira za EU, ki bi omogočil večjo primerljivost podatkov.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo zato, ker je ozaveščenost o obstoječih živilskih odpadkih osnova za uporabo nadaljnjih pristopov, kot so spodbude, inovativni prostovoljni sporazumi in popravni mehanizmi za preprečevanje živilskih odpadkov.

Dodatne opombe

Kot primer spodbud bi lahko uporabljali tehniko označevanja na ravni EU, da bi lahko izkoristili strategije trženja. Še en primer bi lahko bilo ustrezno finančno nadomestilo za zmanjšanje količine živilskih odpadkov.

PRIPOROČILO 15

Inovativno pakiranje in uporaba embalaže, kadar je to potrebno

Priporočamo nadaljnja vlaganja v znanstvene raziskave inovativnih in alternativnih trajnostnih načinov pakiranja. To pripomore k podaljšanju življenjske dobe, izboljšanju velikosti embalaže za zmanjšanje količine živilskih odpadkov in zagotavljanju večje varnosti živil med prevozom. EU bi morala to podpreti finančno in politično z ustreznimi programi, kot je financiranje zagonskih podjetij in manjših inovacijskih sil. Poleg tega priporočamo spodbujanje trgovcev na drobno, naj živila prodajajo brez embalaže, če je to mogoče, ne da bi bila ogrožena varnost živil.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker se še vedno močno zanašamo na uporabo embalaže, zlasti v zvezi s prevozom in varnostjo živil. Zato menimo, da lahko k temu prispeva podpora inovacijam (raziskavam/zagonskim podjetjem) na področju okolju prijazne embalaže. Po eni strani bi s prilagoditvijo velikosti embalaže hitro pokvarljivih živil zmanjšali količino živilskih odpadkov, hkrati pa upoštevali tveganje povečanja količine odpadne embalaže (pri čemer bi moral biti cilj navedenih raziskav to preprečiti). Po drugi strani pa bi bilo treba ponujati posamezne porcije, za katere lahko oseba prinese svojo posodo (tudi zato, da se zmanjša količina živilskih odpadkov in drugih odpadkov). Če razvijemo strukturo okolju prijazne embalaže in prilagodimo njeno infrastrukturo, lahko dosežemo, da jo bodo na koncu potrošniki sprejeli.

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 16

Razširitev opredelitve živilskih odpadkov, da bi rešili nepobrane pridelke

Priporočamo, da se nepobrani pridelki vključijo v evropsko opredelitev živilskih odpadkov. Prav tako želimo, da bi imeli kmetje možnost trženja manj popolnih, a še vedno užitnih proizvodov. Da bi se izognili izgubi hrane, bi morali kmetje dobiti znake, ki sporočajo, da lahko nepobrane pridelke poberejo zasebna gospodinjstva in nevladne organizacije.

To zamisel je treba sporočiti dvema skupinama:

- državljanom prek kampanje, ki je predstavljena v priporočilu 20,
- kmetom prek ministrstev za kmetijstvo držav članic. Slednja bi morala to priporočilo izvajati v sodelovanju z lokalnimi občinami in združenji proizvajalcev.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker je nerazumno zavreči užitno hrano. Z neposrednim pobiranjem pridelkov se priznava delo kmetov in ceni hrana, ki jo pridelajo.

Dodatne opombe

Izziv je v tem, da ne želimo kriviti kmetov.

PRIPOROČILO 17**Spodbujanje odraslih, naj prednostno ukrepajo proti živilskim odpadkom**

Priporočamo, da vsaka država članica izvede program za odrasle, da se povečata ozaveščenost in znanje o stroških živilskih odpadkov in koristih njihovega preprečevanja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

To bi moralo temeljiti na najboljših razpoložljivih podatkih (priporočilo 5), da se s tem poudari nujnost težave. Program bi moral vključevati aplikacije (priporočilo 18), kampanje (priporočili 4 in 20), nadaljnje izobraževanje in usposabljanje zaposlenih v živilski industriji, interne programe usposabljanja za strokovnjake ter dokumentarne in televizijske programe na to temo. Nekatere od možnosti so lahko kratki oglasi, ki prikazujejo korist ponovne uporabe hrane, promocija nedelje kot dneva ostankov hrane in oblikovanje oddaj s kuharskimi tekmovanji za mlade odrasle, da se vključijo tudi izdajatelji televizijskih programov.

Pomembno je, da ljudi s preprostimi sporočili ali spodbudami obveščamo o gospodarskih in okoljskih koristih, ki jih prinaša pravilno ravnanje s hrano.

K razširjanju informacij bi lahko ključno prispevali mediji, zlasti javne radijske in televizijske postaje, tiskani mediji, družbeni mediji, javne ustanove, muzeji in trgovci na drobno. Obstoječe institucije EU bi lahko razvile sredstva za podporo državam članicam (na primer Hiša evropske zgodovine).

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker se druga priporočila nanašajo na izobraževanje otrok, potrebujemo pa tudi ukrepe, ki imajo takojšen kratkoročni učinek na trenutno generacijo kupcev in kuharjev.

Dodatne opombe

Prednost je, da bodo spodbude proti živilskim odpadkom, ki se uporabljajo v supermarketih, uravnotežile trženje, ki ljudi prepričuje, naj kupujejo preveč.

PRIPOROČILO 18

Prehranska ozaveščenost in trajnostna hrana v osnovnih in srednjih šolah

Priporočamo, da se teme trajnostne hrane in prehrane vključijo v učne načrte osnovnih in srednjih šol, bodisi z oblikovanjem novih obveznih samostojnih predmetov, ki v nekaterih državah že obstajajo, bodisi z vključitvijo teh tem v obstoječe obvezne predmete. Cilj tega priporočila je povečati ozaveščenost učencev o živilskih odpadkih z razpravami o socialno-ekonomskih vrednotah, trajnostni proizvodnji in potrošnji, nakupovalnih navadah in ekonomiji gospodinjstev ter praktičnimi izkušnjami, ki bodo zbližale šole in kmetije. Za uresničitev tega priporočila obstajata dva osnovna pogoja, za katera pričakujemo, da ju bo EU sprejela. Prvič, potrebujemo kampanjo za ozaveščanje večjega števila deležnikov, da bi ustvarili in povečali zagon na to temo (priporočilo 20). Drugič, učitelje moramo podpreti z usposabljanji ter pedagoškimi izmenjavami in gradivi, pri tem pa izkoristiti obstoječe mreže in dokazane dobre prakse. Čeprav se zavedamo, da bo za uvedbo teh sprememb morda potrebno več časa, je pomembno, da se v šolah že zdaj organizirajo akcijski dnevi ali tedni na temo živilskih odpadkov v sodelovanju z različnimi družbenimi akterji (priporočilo 21).

Utemeljitev/obrazložitev

Živilski odpadki so simptom širših sistemskih vprašanj, ki se nanašajo na to, kako danes v Evropi pridelujemo, kupujemo in uživamo hrano, zato mora vsak pedagoški ukrep seči onkraj živilskih odpadkov, a vseeno upoštevati vrednote ter zeleno prihodnost proizvodnje in potrošnje v Evropi. Izobraževanje ostaja v nacionalni pristojnosti in vsaka država članica ima drugačne učne načrte. Priznavamo te razlike in hkrati spodbujamo EU, da spodbuja ambiciozne ukrepe z novimi in/ali obstoječimi šolskimi predmeti, kot sta geografija ali ekonomija.

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 19

Spodbujanje in podpiranje aplikacij in platform za deljenje hrane, ki povezujejo potrošnike

Priporočamo, da EU spodbuja in podpira obstoječe aplikacije in platforme, kot sta Olio ali FoodSharing.de. Orodja, ki se bodo promovirala, morajo izpolnjevati nekatera osnovna merila in biti ustrezno ocenjena: prijaznost do uporabnika, bogastvo podatkovne zbirke, neodvisnost, prilagodljivost lokalnim razmeram in dejanski vpliv na omejevanje živilskih odpadkov. EU ter nacionalni in regionalni organi morajo dejavno spodbujati najobetavnejša obstoječa orodja ter podpirati njihov razvoj in vzdrževanje prek različnih raziskovalnih in akcijskih programov ter programov financiranja, vendar ne samo finančno. Javno financiranje bi moralo spodbujati kakovostne in nevtralne informacije brez oglasov.

Utemeljitev/obrazložitev

Obstaja veliko aplikacij, ki povezujejo različne akterje – podjetja s potrošniki ali potrošnike s potrošniki. Nekatera od teh orodij bi se lahko izkazala za uspešna pri povezovanju potrošnikov med seboj, kar bi jim pomagalo pri varčevanju s hrano. Vendar se zdi, da je njihova geografska razširjenost omejena ali da jih Evropejci ne poznajo dovolj. Menimo, da je za EU in države članice pomembno, da dejavno podpirajo tehnološke inovacije z velikim učinkom in tako omogočijo nastanek novih idej in inovacij, ki bodo postale dolgoročno trajnostne.

Dodatne opombe

PRIPOROČILO 20

Manj živilskih odpadkov, večji prihranki: evropska kampanja proti živilskim odpadkom v sodelovanju z živilskimi trgovci na drobno, ki bi potekala štiri vikende na leto

Priporočamo, da EU vodi kampanjo, osredotočeno na trgovine, ki prodajajo živila (živilske trgovce na drobno, supermarkete, hipermarkete, manjše trgovine), ki bi se izvajala v državah članicah. Ta kampanja bi potekala štiri vikende vsako leto in bi se osredotočala na temo „manj živilskih odpadkov, večji prihranki“. Posamezne države članice bi se same odločile, katere vikende bodo izbrale. Izбира datuma bi morala temeljiti na cilju ozaveščanja o navadah pri nakupu živil (na primer ob državnih ali kulturnih praznikih) in sezonskosti (na primer v času spravila). Kampanja bi bila pobuda Evropske unije, ki bi razvila enotno vizualno podobo (enak logotip, barvna koda itd.) za vse države članice. Kampanja bi se nato izvajala na nacionalni ravni in bi se prilagodila glede na posebnosti posameznih držav, njihov letni koledar, prehranjevalne navade itd.

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker je državljanse pomembno ozaveščati o živilskih odpadkih. Obstaja le mednarodni dan ozaveščanja o izgubah hrane in odpadni hrani, ki pa ga državljanji ne poznajo in je izgubljen med številnimi drugimi mednarodnimi dnevi. Novi dogodek bi se razširil na štiri vikende na leto. To bi povečalo prepoznavnost tega vprašanja med evropskimi državljanji, oblika ponavljajočih se vikendov skozi leto pa bi bila koristnejša kot en sam dan. To bi bil tudi način, da se evropski dogodek razlikuje od standardnih mednarodnih dni.

Dodatne opombe

- Ena od koristi našega priporočila je, da bi povečalo ozaveščenost evropskih državljanov o nakupu, porabi in sezonskosti hrane kot načinih za preprečevanje nastajanja živilskih odpadkov. Če bi kampanjo organizirali štiri vikende na leto, bi tako državljanom redno posredovali sporočilo. Še ena korist bi bila spodbujanje sodelovanja z živilskimi trgovci na drobno v okviru te kampanje in vključevanje teh trgovcev v boj proti živilskim odpadkom.
- Med izzivi je vprašanje, kako v dogodek vključiti živilske trgovce na drobno/trgovine z živil. Ker je cilj živilskih trgovcev na drobno prodati čim več, nekateri morda neradi spodbujajo ljudi, naj zaužijejo manj hrane ali sprejmejo drugačne potrošniške navade. Po drugi strani pa je cilj vseh trgovin, tudi tistih, ki prodajajo živila, ustvarjanje dobička, zato lahko dogodek obravnavajo kot strategijo za oblikovanje dobre podobe v vlogi akterjev v boju proti živilskim odpadkom. Drugi izziv se nanaša na posebne značilnosti ter letni koledar v državah članicah EU: v nekaterih državah ne praznujejo božiča ali pa ga praznujejo na različne datume, prazniki pa se lahko razlikujejo od države do države.
- Druge podrobnosti o izvajanju priporočila:
 - * Za kampanjo proti živilskim odpadkom v sodelovanju z živilskimi trgovci na drobno uporabljajte raznolike vire: tradicionalne medije (televizija, časopisi), družbene medije, lokalne vplivneže, oglaševanje. Izkoristite priložnost štirih vikendov in odločno razširite kampanjo za nič živilskih odpadkov.
 - * Ob teh vikendih bi EU morala obveščati o živilskih trgovcih na drobno, ki so že organizirali in razvili pobude proti živilskim odpadkom. EU bi morala podpirati te obstoječe pobude in obveščati o dobrih praksah ter širiti pozitiven diskurz. Ne smemo poudarjati šokantnih sporočil, osredotočiti se moramo na pozitivne izkušnje.
 - * Organizirati bi bilo treba spremljanje in ocenjevanje teh štirih vikendov, da bi jih izboljšali ter vsako leto pritegnili več ljudi.

PRIPOROČILO 21

Preprečevanje živilskih odpadkov: teden ozaveščanja o živilskih odpadkih v šolah

Priporočamo, da se v šolah organizira tematski teden o živilskih odpadkih, da bi povečali ozaveščenost o tej temi med otroki in najstniki. Oblika in vsebina tedna bi bila odvisna od starosti učencev. V osnovnih šolah in pri mlajših otrocih bi moral biti teden osredotočen na ozaveščanje skozi igro. Evropska komisija bi za šole in učitelje v vseh jezikih EU pripravila in razdelila zbirko orodij o tem, kako v šolah ozaveščati o živilskih odpadkih ter kako razpravljati in organizirati dejavnosti na to temo v povezavi z obstoječimi učnimi predmeti. Zbirka orodij bi vključevala smernice s predlaganimi dejavnostmi, da ne bi s tem preobremenili učiteljev, in bi morala biti zlahka dostopna na spletu. Mlajši učenci bi za nagrado prejeli potrdilo (z logotipom EU). Nacionalne države bi ta teden izvajale v skladu s svojimi izobraževalnimi sistemi in šolskimi koledarji. Šole bi se lahko same odločile, katere dejavnosti želijo organizirati znotraj tega tedna, pri čemer bi si pomagale z zbirko orodij, ki bi bila na voljo učiteljem.

Utemeljitev/obrazložitev

Otroci se morajo naučiti ceniti hrano, vedeti, kako se hrana prideluje in koliko časa je potrebna za njeno pridelavo. Pomembno je, da se tega zavedajo že zgodaj. Tovrstni dogodki lahko prek otrok in najstnikov dosežejo tudi starše, saj učenci ob prihodu domov staršem pripovedujejo o svojih doživetjih v šoli.

Dodatne opombe

- Korist tega je, da se otroci naučijo ceniti hrano, da vedo, kako se hrana prideluje in koliko časa je potrebna za njeno pridelavo. Pomembno je, da z ozaveščanjem začnemo zgodaj. Druga korist je, da lahko tovrstni dogodki prek otrok in najstnikov dosežejo tudi starše, saj učenci ob prihodu domov staršem pripovedujejo o svojih doživetjih v šoli.
- Eden od izzivov je, da učiteljev ne obremenjujemo s tem, da bi sami prispevali vse zamisli in dejavnosti. Zato so zelo pomembni okvir oziroma smernice s predlaganimi dejavnostmi, da bi lahko vsi učenci v vseh šolah izkoristili to pobudo.

PRIPOROČILO 22

Ozaveščanje potrošnikov, da se bodo zavedali svojega vpliva na živilske odpadke in bodo lahko ravnali neodvisno ter razumeli, kako predelati, ohraniti in ponovno uporabiti izdelek pred iztekom roka uporabnosti oziroma po njem

(„porabiti do“ je varnostna oznaka, ki označuje datum, po katerem se izdelek ne sme uživati, „uporabno najmanj do“ pa pomeni datum, do katerega izdelek ohrani optimalno kakovost)

Priporočamo uvedbo informacijskih orodij, s katerimi bodo potrošniki poučeni in (ponovno) pridobili sposobnost presoditi, ali je izdelku resnično potekel rok trajanja. Da bi se potrošniki zavedali uporabe svojih živil, se zavzemamo za boljšo prepoznavnost označevanja datuma uporabnosti: enako mesto na vsakem izdelku in večja velikost pisave. Poleg tega želimo namestiti kodo QR neposredno na etiketo izdelka (z možnostjo uporabe črtne kode). Kaj je namen tega? Posredovanje informacij o najboljših načinih za shranjevanje, prepoznavanje (po okusu in vonju), ali je izdelek še vedno primeren za uživanje, in posredovanje kuharskih nasvetov za preoblikovanje izdelka (primer prilagojenih receptov). Menimo, da so proizvajalci najprimernejši za formalizacijo informacij, ki so na voljo prek kode QR. Za neoznačene proizvode, kot so sadje in zelenjava, bi bilo treba kodo QR namestiti na mestu prodaje, da se prepreči nepotrebno pakiranje. Da bi bil ta vir informacij dostopen vsem, ne računamo le na digitalno tehnologijo. Želimo, da bi bila na voljo tudi papirnata komunikacijska orodja (na primer vodniki v supermarketih).

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker je za nas izziv, da potrošnike pripravimo do odgovornega ravnanja s hrano. Z dopolnitvijo informacij, ki so na voljo na izdelku, bi lahko potrošniki razumeli vprašanja v zvezi z rokom uporabnosti. To je tudi priložnost za odpravo „napačnih prepričanj“ ali „bojazni, da bi zboleli“ po izteku roka uporabnosti. Vemo namreč, da so proizvajalci previdni glede minimalnega roka trajanja, da bi zaščitili same sebe. V resnici lahko izdelek zaužijete tudi po njem. Ne dvomimo o pomembnosti navedbe datuma „porabiti do“. Še vedno je namreč ključni pokazatelj svežine.

Dodatne opombe

Korist tega je, da se osredotočamo na označevanje, da bi potrošnike čim bolj obvestili o prednostih za njihovo denarnico in okolje. Naš slogan odlično povzema našo zamisel: „kupuj razumno in jej ceneje“. Da bi potrošnike seznanili s tem novim virom informacij in ga spodbujali, predlagamo izvedbo obsežne komunikacijske kampanje, ki bo pojasnila cilj tega novega orodja.

PRIPOROČILO 23

Izvajanje standardiziranih praks na maloprodajni ravni za spodbujanje potrošnikov k nakupu izdelkov, ki jim bo kmalu potekel rok uporabnosti

Priporočamo, da se nakup izdelkov pred iztekom roka uporabnosti ponovno ovrednoti tako, da se od podjetij zahteva, da sprejmejo strategijo za upravljanje in vrednotenje teh izdelkov za potrošnike. Dejansko je treba izboljšati dožemanje teh izdelkov v gospodinjstvih, da ne bodo namenjeni le enemu delu prebivalstva. Ta strategija je razdeljena na več delov:

- regulativni izvedbeni del na evropski ravni z oblikovanjem oddelka, namenjenega tem izdelkom, tako da bodo ob vstopu v trgovino zlahka dostopni in prepoznavni, da se spodbudijo boljše potrošniške prakse pri vseh uporabnikih, ne glede na njihov dohodek,
- razvoj komunikacijske politike, ki poudarja „zdravo pamet“ in privlačnost izdelkov, pa tudi pristop odgovornega nakupa (promocijski vidiki prekomerne porabe ne bi smeli biti v ospredju komunikacije),
- spodbujanje trgovcev na drobno, da prilagodijo svojo politiko postavljanja novih izdelkov, ki so tik pred iztekom roka uporabnosti, na prodajne police v času največje prodaje (prilagojeno praksi potrošnikov v različnih evropskih državah)

Utemeljitev/obrazložitev

To priporočamo, ker se s tem krepí obstoječa politika v številnih trgovinah in standardizirajo „dobre prakse“ na evropski ravni. Skupina posebno pozornost namenja pozitivnemu učinku splošne uporabe teh ukrepov, ki bi spremenili podobo nizkocenovnih izdelkov (na voljo ne le gospodinjstvom, temveč celotnemu prebivalstvu).

Dodatne opombe

To priporočilo je način, da se spodbudi vključevanje podjetij v trajnostne prakse. S tem se namreč lahko doseže zvestoba potrošnikov. Vendar je pri izvajanju tega priporočila v praksi nekaj izzivov:

- na strani gospodinjstev: biti bolj prilagodljiva in prilagoditi tedenski jedilnik razpoložljivim izdelkom,
- na strani strokovnjakov: usposobiti osebe in uvesti to novo politiko v prakso,
- na strani splošnega prebivalstva: preseči napačna prepričanja in spremeniti dožemanje prejemnikov teh izdelkov, sicer res z nizko ceno, vendar kot prvih v vrsti v boju proti neprodanemu blagu.